

Излази сваке недеље
на читавом табаку.

Дописи шиљу се уред-
ништву, а претплата и
огласи А. Пајевићу у Н. Сад.

Г Л А С Н А Р О Д А.

Цена је листу:
на годину 3 фор.
на осам месеци . . . 2 „
на четир месеца . . . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВЧ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ
ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

С А М Р Т Н И К И М Р Т В А Ц.

I.

„Свијетом се ваља разабрати,
Своју жалост ваља прегорјети,
Ко се роди, сваг ће умријети
Неко прије, а неко послје;
Нег' се ваља у јад разабрати
И чељацу своју утјешити.“

Народна песма.

Лена ова реч није нам увек на уму. У нас се
у велико грешу свугде, где год је болесника на умору,
а мртвац је по нашим обичајима и назорима са
свим нешто друго, него за што га здрави разум
држи. Те навике око самртника и обичаји наши
око мртваца често су штетни и по нас и по оно-
га, што умире. Докле то може да дође, видећете
из овога, што вам будем рекао.

Ко воли да умре? — Нико, ако му је здрав
мозак. — Ко ме је лако умрети? Нико ме, па баш
ни ономе, који рекао бих „заспи, па се и не про-
буди.“ Ако у самртну часу и није увек права, ве-
лика бола, а оно нас боли, што морамо да оста-
вимо свај красни „бели“ свет, што за собом остав-
љамо можда самохрану ситну дечицу, што се на
веки растајемо од онога, за што нам је срце при-
расло. Колика је туга, колики је бол за животом
у ово неколико речи нашега Бранка Радичевића:

„Збогом житку, мој прелепи санче,
Збогом зору, збогом бели данче,
Збогом свете, пекадањи рају,
Ја сад морам другом ићи крају.“

Овако је песник јадао, кад је држао, да ће у-
мрети. Срце му је пуцало у грудима за животом,
па као да је самом крвљу из срца писао ову тугу.
А није извесно знао, да ће умрети: надао се,
као и сваки болник. Колика би туга била онда,
да није те наде, да сваки болесник извесно чека
смрт своју.

Ова лена нада крени болесника. Већ угашено
око запламти животом, а самртне муке и страх ми-
ну га, кад још помишља на здравље и свет. Па и
ми, што смо око њега, са свим му друкче изгледамо,
кад се надамо у исцељење његово. Негујемо га и
лебдимо око њега, као што нам разум каже, а не

збунимо се и не губимо главе, као што би се сме-
ли од туге и јадања. Ко може то за јамачно рећи,
хоће ли болесник преболети? Докле је душе, до-
гле је и наде; а најбистрије око, најученији ле-
кари често се преваре. Па на што онда тугова-
ње пре времена? На што плашити болесни-
ка, а бунити себе, кад ће остати времена и за
плач? Ако је доиста за смрт, пусти га да бар мир-
но умре; не множи му туге, н' јачај му бола. Кад
већ срцу не можеш да одолиш, а ти се изјадај
после, онда бар имаш пута. Помисли, да је теши-
ко умрети!

Код нас се у томе много грешу. Сила је при-
лика, где наш народ и у лакшој болести изгуби
главу, те болесник са страха од смрти, са беснутне
неге и навике, малакше, па и угине.

Већ с почетка болести наш народ веома јако
ради. Ако није доколан, да иде по врачу или ба-
јалицу, или ако му то не помогне, напусти боле-
сника са свим. Има ли више деце, па се разболи
које на смрт, рећи ће хладно: „кад дете умре, то
је човеку исто, као кад рена једе: очи засузе, ал'
стомаку је боље.“ Ретко ће звати лекара; у први
мах и зими никада, а после само онда, ако му
подуже болује које чељаде, што га нужно треба
око летине. Не ће да промисли, колико вреди жи-
вот човечји, не уме да прорачуна да и оно сићу-
шно дете може да одрасте, те да буде храна и о-
брана кућевна, да и жена, што није за тежак по-
сао, рађа посленике, уређује кућу, негује децу.

Је ли болест отела мах, е онда је тек без главе.
Жене плачу и лелечу око болесника, а суродица и
комшилук хајд' тамо као на водицу. Болесник се
запиткује, цмака и узнемирује. Сваки жали, нико
не теши. Ако која бака баш и хоће да каже што

добро, то је тако неупутно, да још више поплаши болесника. Све је, ако болеснику рече: „Бог је милостив!“ „бог је добар погледаће на твоју ситну децицу, или на твоју младост“ и т. д. Ја већ негде рекох, да нисам противан тој лепој вери у бога, ал' овде је неупутно употребљујеш. Можда болесник и не мисли на смрт, а ти овим кажеш, да је ту, да човечеје помоћи нема и да само бог и то из милости може помоћи. Па зар је то утеха?

На самртном часу, у највећој опасности и не мотри се на болест, да се према њој удвоји брига и нега. Гледе истина на очи, је су ли потамнеле, на тело, је ли га самртни зној пробио, је су ли му изашле мртвинтине (црне леће) и т. д. ал' само за то, да пошаљу по свештеника зарад исповести, по воштаницу, да без свеће не умре, и по бабу поскурачу ил' клисару да га одмах окупа и т. д.

По гдекојим местима купају самртника још за времена самртних мука, на очи му приправљају кошуље и хаљине, што ће му обући, договарају се о даћи, о сандуку, о укупу и т. д. а колико је болесника, што нам се само чини да су ван себе. Свећа је при самрти тако нужна, да се њоме већ и проклиње: „Немао среће ни самртне свеће.“ Лени су наши законски обичаји, ал' боже где се тиче живота човечејег, ту је и богу правље, да се на човека боље нази, до на њих. Свећа (па баш воштаница) и купање то су давнашњи обичаји, за које многи не зна, на што су. Па зар само ради обичаја да мучимо болесника у самртним мукама? Користи никакве нема. — Исповест и причест то су лепо обичаји законски за здрава и разумна човека. Ал' гонити полу несвесна самртника, у мукама његовим, да призна и каже, што му тешко беше и за живота, потрести му из темеља душу, то нити је богу по вољи, нити је коме од користи. Па још кад се болесник и не нада смрти, а ми то чинимо! Обамреће од страха. Ја сам видео у болницама, како то утиче на болесника. Малакше, изнемогне од страха, што се опростио са светом, а измирио са богом, те путује од куда се не долази. Причести га, ако можеш животом, а са смрћу га не измири ни причест ни „свештање масла.“

Још је у нас обичаја и празноверје, што шкоде у овим приликама. Већ као деца чујемо од стари-

јих, да ће ко из куће умрети, ако кокошка закуриче, ако пас пред кућом заурла и т. д. Болесник ће за цело умрети, ако се разболео у петак, ако прелети преко куће сова, ако је на њ ишао дим од угашене божићне свеће, ако су нашли мртву бубицу у чаши, што су је метли у очи млада петка под шимшир да питају (не знам кога) хоће ли болесник умрети и т. д. Из села и суродице умреће ко на скоро, ако преко села заграћку гаврани (за то свако, ко то грактање чује ваља да рече: „Ту ти глас, а за морем част“), ако се снови да испадне зуб, ако покућство пуца, ако је у последња мртвача дужа једна нога од друге, или ако беше отворених очију и т. д. Не могу се ни побројати све те ствари, а све је тако глупо и неосновано, да је чисто недостојно разума човечејег. Па опет мислим, е не бих тако ударао на њих, само да не шкоде баш по преко.

Помислите како је болеснику ил' суродици његовој, кад се случајно деси, да се башу петак разболео, да му цето под постељом јаму копа, да је на њ ишао дим од божићне свеће и т. д. Он се одмах с почетка мора поплашити, а та вера у нас је тако тврда, да ће наш народ у таким случајевима скрштеним рукама чекати смрт болесникову. Нема му помоћи, и то само за то, што се који случај десио, у који само луде могу веровати. Јадање и забуна зачне, а болесника напусте опет случају.

Болесник и смрт човечеја то су са свим природне ствари, а узроци њихови леже у самоме човеку и иду по вечним природним законима. То све мора тако да буде, и ништа не зависи од случаја. Па како се може онда помислити, да ће промаха, што је дим од божићне свеће на кога отпирнула, имати така уплива на њега и после толиког времена. Није ли лудило држати, да ће сова што радо лети на светлост (а у кући где је самртник најдуже гори свећа,) имати така уплива на тело и на болест, да ће угасити живот? Зар дрво и покућство не пуца за то, што је н. пр. суша. Пази на божићни колач, да не прекисне, да га не препланеш, па ти не ће пући. Зар од тога зависи живот човечеји, па поред тога само још од бога? То је грех, то је невера у бога и његову премудрост, то је лудило и сваки је народ срећан, где тога нема.

ЗАБЛУДЕ И ПРАЗНОВЕРИЦЕ У НАШИМ ПОСЛОВИЦАМА.

Од Ђорђа Мандровића, пароха пештанског.

(Наставак.)

Од чега свиња сита, од тог и дебела.

Та пословица, ако за свиње и стоји — а и за њих не стоји — не може за човека стајати. Не

крени и не храни човека свако јело у равној мери. Тако је н. пр. пшенични хлебац једна од најбољих храна, јер у њему се налази добар део тако зване

жичине, која даје телу снагу, а још много више брашна, које тело храни. И месо храни, али још више снажи; насуљ пак, грашак и сочиво више хране, него што снаже. Ово последње важи понаособ за сланину; јер она има одвише масти која тело гоји, но код ње је опет та незгода, што жичине, која крепи, одвећ мали део има. Тако и кромпир доста брашна има, од ког човек дебља, но жичине као и да нема.

Но на та поменути јела ретко се кад наша пословица односи. Она се већином наводи онда, кад се наши радници у сред најтежих послова набацају пресна купуса, киселих паприка, краставаца, патлиџана и других таквих јела, с којима се само глад завашава, а која не само да тело одвећ мало хране, но поред којих и телесна снага мора да попусти. То су по несрећи већином јела, на која се наведена пословица примењује. Но с таквим јелима нека се сви они даве, којима телесна снага није нужна, но људи, који по цео дан морају телом да запињу, они се не смеју тих јела придржавати, но морају, ако су своме добру ради, уживати она јела, која ће их довољно хранити и снажити.

Овде ћу још да придодам то, да је со одвећ добро средство за препитавање и да, што је јело више осољено тим више тело храни, и најпосле да није добро једног се јела држати, но да јела често треба мењати. То су искусили људи у касарнама и тамницама и за то се војницима и робијашима сваки дан друго јело даје.

Од нара глава не боли.

Противно тврђењу те пословице нека нас увере ови примери, да глава од кара више пута још како боли и оног, који кара, и оног кога карамо!

Питагора, један од највећих и најпобожнијих грчких мудраца, прехитрио се једном и укорио је једног младића у неком великом друштву, и последица тог јавног укора била је та, да се честољубиви младић — обесио.

Приликом части, коју је македонски цар велики Александар на свом разбојничком походу у Азији о својој свадби дао, уздизаше Александар своје скутоноше над највећим јунацима, Клит, његов пријатељ, који му је један пут живот спасао, усудио се бити другог мњења и више је хвалио Филипа, оца Александровог. Овај пак не знајући, да „ласкачи порок потхрањују“, а да „слатки укор пријатељство јавља“, као што је Инглез Џон Геј рекао, зграби од једног пратиоца копље и прободе га. По мишљењу Плутарха, славног грчког писца, Александар је то убиство за то учинио, што га је Клит у присуству оних корио, код којих је он у великом поштовању хтео бити.

Та који се Србин не сећа кнежеве вечере, кад је оно кнез Лазар, верујући потварању Вука Бранковића, као да ће Милош кнеза на Косову да изда, овога јавно пред друштвом укорио и издајником га назвао? Тај неумесни укор учинио је то, да је Милош, највећи косовски јунак и највећа узданица српске војске, отишао сутра дан са два своја друга у турски табор, тамо истина турског цара распоорио и своју верност према кнезу засведочио, али и своју јуначку главу тако рећи лудо изгубио, а српску војку својим одласком у највећу забуну довео. И она је без њега на жалост брзо турској сили подлегла, али ко зна, да ли би наше царство на Косову пропало, да се он са српском војском заједнички борио, да га кнез није јавно укорио!

Ако смо дакле ради, да ни нас ни друге од кара глава не заболи, а оно немојмо никога јавно и у присуству других корити, но на само; као што нас томе највећи грчки мудраци, Сократ и Платон уче. Тако Сократу, који је неког свог познаника у друштву здраво напao, примети Платон: „А не би ли боље било, да си му то на само казао?“ на које му Сократ тако исто примети: „А не би ли и ти боље урадио, да си ми то на само рекао?“

По савету Плутарха понаособ ваља нам се чувати, да мужу у присуству жене, родитељу пред децом, љубавнику пред љубавницом или учитељу пред ученицима њихове пороке не пребацујемо. Јер бол и гњев доводи нас ван себе, кад нас ко у присуству оних кори, код којих желимо да у поштовању останемо.

Пиште дрва (на ватри) као да се девојка у кући (или у селу) родила.

Таку пословицу, која рођење женског детета за несрећу држи, имају и данашњи Чивути и она гласи овако: „Кад се девојка роди, зидови плачу.“ Ту заблуду делили су и стари Арапи, а деле је и данашњи неки народи у Азији, код којих још и тај нечовечни обичај влада, да се женска деца већином одмах после рођења без икакве гриже савести убијају, као оно код нас кучићи и мачићи. Сирота женска деца! Та зар она нису тако исто по образу бојјем створена, као и мушка деца? Ми смо одвише радосни, кад сина добијемо, а жалосни смо, кад нам се ћерка роди. Но зар су то ћерке, што оца и мајку одељују, што на оца руку подижу и родитељско имање прокартају, пропију и разметну, што у тамницама свој век оплакују? Те покоре само синови чине и ретка је она ћерка, која је своје родитеље тако за срце ујела, као што то синови умеју. Не срдимо дакле Бога, кад нам се девојка у кући роди, јер тиме нам Бог можда само своју милост указује и жели, да нас од каквих несрећника синова сачува.

Покорну главу сабља не сече.

На ту пословицу добро је приметио наш шаљиви лист „Жижа“:

Али и то стоји:
Ко је сваког покоран,
Главе д'ћи не ће.

Да се наведене пословице не смемо придржавати, о томе нека нас увере ове наше пословице: „ко се

магарцем учини, мора и џакове да вуче,“ „учини се магарцем, а не брини се, ко ће те осамарити,“ „ко се коњем учини, курјаци га изеду,“ „што се ко више подаје, то га све више јашу,“ „напусти, да ти седну на раме, па ће и на главу,“ „ко се за пса изда, мора и да лаје.“

(Наставиће се.)

ПЛОВИДБА ПО ВАЗДУХУ.

П.

Говорили смо, како се балони напире, било растањеним угрејаним ваздухом, било плином — газом. И газом напуњени балони имају оздо мало одушке. О коноцима висе о њима пространа корпа, у коју седне по један или два човека. И озго на балону има једна одушка, која је зачепљена капком, а капак тај је добра смицалица, те га пловац уме узицом да отвара и затвара.

Пре него што ћемо приповедати један такав узлет у висине, имамо још нешто мало разговора. Како је данас свет вешт на уме, нема ти машине, коју човек не ће за 10 година дотерати и усавршити, да буде што не кажу ремек као из бојје руке. А виш за балон се то не да рећи. Ту човек никако да се доведе да га удеси, да му иде за руком као коњ за уздом или лађа за крмом. Горе у ваздуху струје ветрови, па како ветар дочена балон, онако га и носи. Бива да доњи ветар понесе балон десно, таман га је тај пустио, а балон да рече бож' помози па у вис, ал' ето дуне друга хала па оде опет лево. Тако ти је балон ама са свим у власти горњих ветропира, куд они косе, туд га и носе. Кад су то људи видели, они дај удри балону јадра, прави му весла, метни му крму — ал' све то би и оста у залуд мука. Балон оста несталан и повађаше се и даље по ветру. Али и то како иде и то је чисто чудно. Човеку у корпи чисто се чини да стоји и ако од облака не види земље, оно не зна, да ли и како брзо лети. Да то сазна или мора загледати у живу на барометру или мора пустити изрецкане напиреће, па да гледа, да ли тону или лете око и изнад њега. Кад хоће да му балон тоне, повуче за узицу и отвори онај горњи капак, те испусти нешто газа из балона. Кад хоће још више у вис он проспе несак из џакова, што их је понео за тај случај. Када балон узлети врло високо, где је ваздух тако танак, да га човек чисто валата удишући га и где му удари крв на очи и на уши — онда би и газ што је балону да се растегне и да није згоде, балон би се распукао. За то је она одушка оздо, па што нема места у балону, но куља оздо на поље. Таки су били балони некад, а

таки су и данас, само што их данас праве од боље материје, те газ може у њима да постоји и понеку недељу, а да не излази.

У ратовима пуштају баш као деца змај балоне о коноцима у вис, а у корпу поседaju официри, те отуд из висине уводе како стоји у непријатеља војска. Год. 1859. кад су наши ратовали у Италији, шпијунско је Француз Годар својим балоном кретање наше војске боље, него сви други шпијуни — онако су и били наши воштени од Француза. У последњем француско-немачком рату, када су оно Немци опсели Париз, балони су носили писма из опседнуте вароши. На таком балону извео је и овај Француз Бедет чувенога републиканца Гамбету из Париза, те је овај срећно синав на земљу дизао народ на оружје. Но ретко бива да балон стигне онамо, куд је наумио, јер човек једно, а ветар друго. Тако је у том рату неколико балона пало Немцима шака, а један је одлетео чак у Норвешку.

Учени људи дижу се балоном у вис, те ту разним справама испитују ваздух и струје у њему.

Но сад дај да приповедамо нашим читаоцима и оно, што прича др. Хам, који се са Инглецом Коксуелом 9-ог окт. 1851. уздигао у вис у вароши Липиској.

„Пријатељу мом — вели Хам — било је то 157. пут, што се диже балоном. Наш грдни балон по имену „Силф“ био је пун, корпа оздо добро утврђена, ја седох на врбови плетер у корпу, а Коксуел се диже да опроба обруч, о ком беше мрежом конопаца обешена наша корпа. Као што орао узмахује крилима, пре него што ће да узлети, тако се дизаше и спушташе и наш балон. За час па побродаше конопац, којим смо били за земљу везани. Светина викну ура! а ми се дигосмо полако у вис. Тек кад просуемо џак неска, одлагну балону и узлете у вис. Не знам како ћу да вам кажем, шта сам у тај мах осећао, кад сам са те грдне висине погледао доле на земљу. — И дивнио сам се и стрепио сам. Није ми стид да речем, да ме је било страх и ја не верујем да има човека коме не ће бити страх, кад овако први пут узлети у вис. Ја сам се само

дотле бојао, док Коксуел не сађе са обруча у корпу, кад сам видео, како је он миран, како израђује свој посао по типару, кад сам мало мућнуо главом. а мени дође, да човек и на жељезници није сигурнији, него што је на балону. За пет минута дигосмо се 1400 метара (метар је нешто јаче од нашега по хвата), а то измерисмо нашим барометром, а топлота паде са 10 на 6 гради Реомирових. Сада се даде оку дивна панорама на неколико миља у округ. Небо је било облачно, али облаци вишаху високо и не сметаху изгледу ми. Што ми најјаче паде у очи то беше равна земља. Чињаше ми се као да је грдан катао, а дуварови од тога котла да су подупрли плаво небо. Под балоном беше сред среда котла. То беше очит доказ да је наша земља округла. Варош Липиска беше ми малена, да би је могао понети на длану, а воде и речице вијугаху као сребрни кончићи. Из далеких шума дизаше се вечерња магла, те застираше изглед. Стотинама зеленкастих села чињашу се као мала тичја гвезда. То беше милина погледати.

„Још се непрестано дизасмо и дођосмо у други таван ваздуха, јер то опазисмо по томе, што се балон оброну око своје осовине. Ствари што беху под нама све се више губљаху из вида, само сам могао још по неку шуму оштро да изуздем. Десет је минута како се дижемо, а дигосмо се 1900

метара, топлота је 5 града. Наш балон, који није био препун, дође те чисто набубри у овом тањем ваздуху, а сад покуља оздо тако силно да Коксуел потеже конопац, да отвори и горњу одушку. Капак на одушци писну, да чисто ми дође страх од

те писке. Газ је почео да лани, а ми тонусмо за 5 минута 800 метара, папирићи што их пустисмо узлетеше у вис. По томе познасмо да тонемо, и за мало па чусмо оздо вику и брујање светине, али не могасмо оком изузети жива створења.

„Мало час налети јато тица, кад нас опазеше, прнуше онако без реда. За моју љубав допусти Коксуел, да балон узлети још више. Да то узможе просусмо још два цака влажна песка. Ми не осећасмо, да ли се дижемо или стојимо, али бачени папирићи који падају као олово и као стрела веле нам, да се дижемо ужасном брзином. Балон је ужасно набрекао. Коксуел отвараше двапут капак а беше опустио и гвоздени лентер. 15 минута после 5 сахата бесмо 2240 метара високо,

термометар показује између 3 и 4 града. Десет минута доцније већ смо 3100 метара високо, термометар паде на нулу, а нама би прилично зима. Кожа ми на рукама и по лицу дође сува и затегнута, иначе ми беше са свим добро. Како мајушан беше свет под нама. Ноћ се већ спушташе. Коксуел отвори три пута капак, кад га по трећи ред

Б О Ш Њ А К.

затвори, пођоше папирићи у вис. Ми тонусмо брзо, чисто су нам уши зујале од ваздуха. Још мало па ево нас близу земље. Мој друг беше вештим отварањем герње одушке удесио, да се спустимо на једну пољану. Сељаци што радише у пољу почеше да беже испред наше грдосије, коњи се плашаху, из вароши беше јурнула светина, да види, како ћемо се спустити. Наш ленгер ухвати се за један брежуљак, уже му се затеже, балон се трже као да се уилани, корпа климну још једном, те тамо

те амо, ми се придржасмо, а корпа седе на земљу.“

Са овим истим Инглецом Коксуелом дигао се једном научењак Гленер 11.675 метара у вис — па су обојица у тој висини онесвеснули и тек кад је балон почео тонути, опет к себи дошли.

Пре неки дан читасмо у новинама, да у Бечу граде један балон, кога ће терати парна машина и који ће летети ниско изнад земље те носити путнике. Ко буде жив, доживеће и то чудо. С. В. П.

Г Л А С И З Н А Р О Д А.

Ц и г а н и н и ц р в.

Број 14. овога листа донесе поруку писменима у народу, да бележе све, што од народа чују и знају, што на народ добро или зло утиче, особито што га материјално затире. Како и сам живим међу простим народом, те видим, шта и како ради, то ћу, ма да нисам у велико писмен човек, да опишем једну црту празновере, која прост свет обмањује и води у пропаст, што верује којекаким протувама и Циганима, који га варају и торбу своју пуне, лажући му на сву меру. Ево примера, што сам сам главом и својим очима гледао, шта је један прост Циганин од простог човека за једног црва из дрвета могао заслужити са преваром.

Једном приликом десим се ја код мога пријатеља, простог човека земљоделца, код његове куће. Он ми се потужи, да му син болује од ува и упита ме, шта да ради. Сину му никако уво не пролази. Ја му одговорим, да позове доктора, нека види, шта је, и он ће, као научен човек, помоћи сину му. Али се ту деси и једна бака, па му рече, да се мане он доктора, има ту један Циганин, који иде по селу, па лечи људе и децу, а особито је вешт од увоболје. Он ће, вели, извући на цев црва из ува твог детета, те ће одмах оздравити. Ти ћеш се онда и сам уверити, да је заиста црв узрок његовом болу. Исти сељак поверова баки и одмах позове чувенога лекара Циганина. Ја сам ћутао и нисам кварио воље своје пријатељу, у намери, да ухватим Циганина у лажи, а тиме и гледаоцима очи да отворим.

Циганин дође, а за њим читава свита жена и момчадије, те управо у собу, где је лежао болесник.

Домаћин посади лекара за сто, и донесе му рабије, да пије и комад сланине, а после вина. Кад се овај поднаши, отпоче своју вештину: прво приђе детету и метну своје уво на болесниково уво, пак мало послуша. На то се окрете домаћину: Драги пријатељу и куме, ти си срећан човек, да си мене

у овај пар добио, иначе би твоје дете до сутра мртво било. Ја ћу ти казати; за што њега боли уво. Он има црв у глави, и кад се тај црв не би извукао на поље, за кратко време би морао умрети. Но ако желиш, да ти син живи, а ти ми плати 2 ф., па ћу га ја одмах на цев од треске из ува извући, и свима овима гледаоцима на столу показати, да се сви увере, шта је узрок његовоме болу. Ако би помислио, да те варам, то иди сам и направи цев својом руком и ја ћу са истом цевљу црва из ува твога детета извадити.

Домаћин, као прост човек, у нужди својој поверова Циганину, који га обману тим речма, обећа 2 ф. и направи својом руком цев од треске и преда Циганину, да свој посао врши. Ја сам се чинио невешт, пуштајући га, нека своју вештину покаже, пак ћу тек на послетку, кад сврши, свима његову лажију открити. Домаћин оде, направи цев и преда лекару. Овај тури цев детету у уво и као надимајући се, стане га вући на поље, одмарајући се уз то у два, у три пута. На један пут рече: Ево га, дошао је у цев — и дуне на сто. Заиста, црв испадне из цеви. Некакав велик, од прилике букви, али мртав. Сви се упропасте, који су са мном гледали, чудећи се његовој вештини, нимало не мислећи, да је то обмана и превара, а Циганин засукује кад један, кад други брк, надајући се наравно добру бакшину.

Домаћин, кад је видео црва на столу, мислећи као прост човек, да је заиста исти црв из његовога детета главе извађен, упропасти се и рече: Хвала ти, куме, кад си моме детету помогао! — пак му још донесе да пије. Онда ће лекар рећи домаћину: Е мој куме, кад сам ја вукао овога црва, осећао сам да има још један. Ако га оставиш, може ти опет дете умрети. — Домаћин му рече, да извади и другог, ако може. Циганин вели, извадиће га, али мора за то платити 4 ф., јер други дубље стоји, па га је теже извући. Човек пристане и обећа 4 ф. љубави ради свога детета. Лекар на ново упо-

треби своје лукавство и наслони цев на уво, и извуче још једног црва и дуне га на сто, да се сви увере. Ја се већ нисам могао више да уздржим, него се спремам на отпор заблудама и празнове-рицама обманутих људи.

Кад је Циганин и другог црва извадио, рече, да има и трећи црв у глави, не би ли још што откинуо од домаћина. Ја му његову намеру покварим и његову лаж пред истим друштвом откријем, да се и они сви увере, да исти црви нису из главе, него из дрвета.

Оба два извађена црва лежала су на столу мртва, не мичући се нимало. Ја упитам Циганина, за што је мртав црв? Та да си ти њега из ува извадио, морао би бити жив, али овај и један и други црв, виде се, да су из буковог дрвета извађени, и кад би овака два црва била у дететовој

глави, не би могло дете до сада ни живети и морало би одавно умрети. Него ја видим, да си ти накунио из дрвета црви и метнуо неколико под језик, пак их шанжираш у цев, и утуткаш језиком; по том дунеш на сто, као да је бајаги из ува. Лако је теби варати овај безазлен прост народ, али дођи ти мени, да вадиш црва. Ја бих те боље наградио, да не би више ником вадио. Ја бих теби извадио црва из главе, оног, који те наводи, да вараш свет. Друштво се на то ускомеша и ђиши на Циганина, те би свашта било, да Циганин за времена не умаче.

Кад нестане Циганина, искупе се сви око стола, па почну да разгледају извађене црве. Одмах ми признаду, да сам имао пуно право, јер црви су оди-ста били из буковог дрвета, што се најбоље могло видети по глави, која им је црна као сачма.

Из Подунавља.

К...ћ.

Б Е Л Е Ш К Е.

37. (Горко млеко.) Који пут се деси, да је млеко од крава необично горко, па се после та горчина пренесе и на младо масло (путер), што се прави из таквог млека. У осталом млеко изгледа, као да се није ни најмање променило, даје много скорупа, а исто тако и доста млада масла. А и на крвама се не може ништа опазити, као да би им што фалило.

Та горчина у млеку траје који пут неколико дана, који пут опет неколико недеља.

Који пут нађу се у једној истој штали по више крава, па у неких је млеко горко, а у других није. Многи марвени лекари веле, да та горчина у млеку долази с тога, што се жуч у марве не излива као што треба. Неки опет мисле, да та горчина долази од туда, што се млеко држи у влажном, мламвом, нечистом месту.

Најчешће буде млеко горко од горке крме, којом се краве хране.

38. (Бурмут) је потреба, без које свакако можемо бити. Дражи нам само слузокожу у носу, те ова више лучи слуза (бала), него иначе. На послетку престаје и та драж, јер носна кожаца отупи, па не може више да осећа.

Ретко кад шмрчу бурмут снажни и чили људи, обично га шмрчу само слабуњави, који свакојаке згоде траже, која ће их мало надражити, потрести. Ти га обично и етрасно шмрчу.

Не може се порећи, да бурмут иначе и добро делује. Кад га шмрчемо, лучи нам кожаца у носу више слуза, те се тиме стаје на пут, да не бацамо слуз из плућа (белих цигерица.) Али коме баш слуз

смета, ипак би много боље чинио, да иначе стане томе на пут тиме, што ће уредније живети, што ће оснажити и неговати кожу. Само онде, где тога не може бити и где се кожана може већ никако оснажити, ваља узети бурмута.

Исто то важи и кад нас боде очи. Особито они-ма, који јако очи напрежу, помаже бурмут, јер им хлади и крепи очи.

Има их, који верују, да бурмут уђе у мозак, али то не стоји. Мозак је тако оделен од носа, да бурмут ни на који начин не може да доспе до њега. Али бурмут надражи живце, живци ти иду у мозак, па се тиме онда надражи и мозак. За то је бурмут мисаоним људима добродошао.

Ситнији бурмут већма дражи, него крупнији. Од ситнијег узима се мање, од крупнијег више.

39. (Пуж као лек.) Жути слуз (бале) од црвеног пужа, што се налази на путовима, употребљује се као лек од великог кашља. Жути тај слуз добићемо, кад поспемо истучена шећера по пужу. Од тога треба давати деци свако јутро да једу. Добро чини тај слуз и оној деци, која пате од шкрофула или су јектичава.

40. (Чорба од пужева) врло добро чини у сухим болестима. Узму се 6 до 8 великих пужева, па се виљушком изваде из разбијене љуске, очисте се од жучи, добро усоле, па ситно исецају, укувају у сатлику воде и мало чим год зачине. Од оте чорбе ваља пити свако јутро.

Пријатнија је и још боља чорба, кад се с пужевима заједно кува и прекрупа.

Л И С Т А К.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Наши крајеви.

Нови Сад 10. маја.

(Наш народни конгрес.) У прошлome броју јависмо, даје угарско министарство држало ради наших црквено-народних ствари министарски савет, коме је председавао краљ. Званични лист, што излази у Пешти, јавио је ових дана званично да је министарски савет решио да се сазове 29. јуна т. г. у Карловце конгрес, који ће под комесаром имати пре свега по досадањем (старом) начину да избере митрополита.

Шта ово значи, рекли смо у прошлом броју. Песма је то, што смо је једном већ слушали. Дакле, и ако државни закон — зак. чл. IX. 1868. — и нашој православној, као и свакој другој вероисповести јемчи за самоуправу у нашим црквено-школским народним стварима, па по томе обезбеђује нашим конгресима слободу у раду, докле се год ради о стварима, што спадају на цркву и школу; ипак наређује министарски савет, да конгрес има пре свега бирати митрополита. Кад влада наређује, шта конгрес има пре, шта после расправљати и радити, то не значи друго, него вређати самоуправу; а ко вређа самоуправу вероисповести у њиховим вероисповесним стварима, тај очевидно вређа и државни закон, који јемчи вероисповестима ту самоуправу; влада дакле слабо хаје за то, што вређа земаљски закон, кога је створило земаљски сабор, само кад се то Срба тиче.

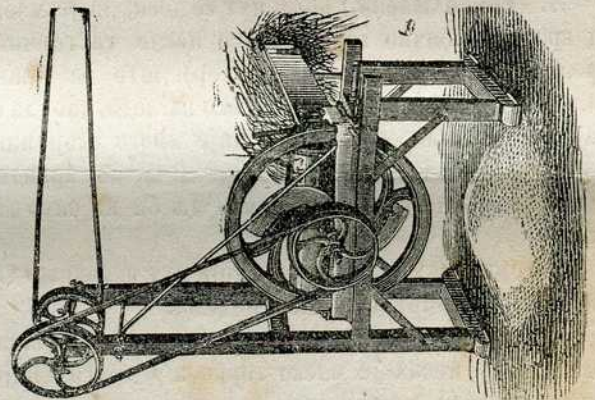
Исто тако вређа уг. влада речени земаљски закон, кад наређује, да конгрес бира митрополита по старом начину. Зак. чл. IX. г. 1868. захтева, да вероисповести имају пре свега одредити и утврдити све оно чиме се све имају бавити и како ваља да расправљају вероисповесни конгреси своје црквено-просветне ствари, т. ј. да израде пре свега конгрески штатут. Наш конгрес од г. 1870. израдио је тај штатут и послао га уг. влади да га прегледа и одобри. Ката влада не хтеде тога штатута одобрити, него га посла конгресу од г. 1871. натраг са примедбом, да га конгрес у неким тачкама измени, конгрес је учинио по захтеву владе, само да једном дође ствар у ред. Од тога времена па до данас лежи конгрески штатут, који међу осталим ваља да означаи начин избора митрополита, код уг. владе још ваздан непотврђен. Да је влади стало до правде, права и закона, она би давно већ одобрила штатут, што га је конгрес изменио по њеној вољи; или ако ни тога штатута неби одобрити могла, (што не стоји), она би сазвала конгрес, који би пре свега удесно штатут, што би га иста могла и по закону морала одобрити. И тек онда, када би штатут био одобрен, и тиме начин избора митрополита осигуран, сазвала би влада конгрес, који би међу осталим својим пословима изабрао и митрополита. Кад у место свега тога влада командује сада конгрес на избор митрополита по старом начину, јер нови није одобрила, влада тера само своју досадању политику према Србима, којом је показала, да слабо хаје за то, што греши противу закона и што понижава себе, само да постигне недозвољену цел.

Што се на послетку тиче комесара, то је зло, које је тесно скопчано са оба горња зла. Јадна уставности! Уставна влада и неуставан начин избора митрополита; уставна влада

и формални апсолутни комесар! Хоће ли се и сада, као и оно прошлог, растераног конгреса захтевати, да конгрес на колени дочека комесара, или ће комесар моћи и без параде и метанисања ући у Карловце и у конгрес, не знамо. Тодико пак знамо, да српски конгрес неће метанисати и пузити пред комесаром, ма не добио никада митрополита.

Остављајући, да идући пут у тој ствари подробније говоримо, сада напомињемо само то: да је час куцнуо, у коме ваља да је свако на своме месту. За који дан, па ће се бирати по општинама изборници, који бирају у изборним местима посланике на конгрес. Изборници ти одлучују, какав ће бити сам конгрес. За то ваља да се бирају за изборнике само прави овејани родољуби, а не утворе, улицице и кукавице, ако хоћемо да сачувамо своје народно право, ако хоћемо да спасемо народну част и да извојујемо користи и себи а тиме и целоме српском народу. Будимо на опрезу! дванајести час само што није куцнуо!

О Г Л А С.

Долуподписани д је браћи земљеделицама на знање, да имаде главно стовариште за Бачку, Банат, Славонију и Србију, како од свију алата тако и машина земљеделских, као вршаонница од 2 коња снаге, које сламу добро изтресају, и од 3—4 коња снаге, које уједно и зрно извеју. Даље: плуг, што копа и загрће кукуруз, гвоздене дрљаче, гвоздене ваљовице, две врсте машина за сејање, кошење, грабље за куљење сена, мале и велике сечке, решета, машина, што вади кукољ, горушицу и дивјак из жита од Lhuillier-a, машина што бундеве, репу и кромпир за марву ситно сече, машина за круњење кукуруза, пресе за вино, и што деле грође од петељака, бунара на шмрк, прскалица за вагру и башту, винта за дизање терета. Осим тога најбољег зејтина за мазање истих машина. Све овде наведено даје долеподписани по ориџиналном ценовнику и то на 1, 2. 3 или 4 рате поред два јемца, свака од 3 месеца.

УГЉЕША КРВАРИЋ,
Ст. Бечеј у Бачкој.

ОДГОВОР АДМИНИСТРАЦИЈЕ.

Г. Светозару Баићу, ђала. Претплату никако нисмо примили, а лист Вам се шаље редовно од 6-ог бр. Шаљемо Вам по други пут првих пет бројева, очекујући претплату.